

Kort overzicht stand van zaken 'ACT in LOB'

Ruim vijf jaar geleden won het projectvoorstel 'ACT in LOB' de prijsvraag 'Verken de grenzen', die door Noloc en NSvP was uitgeschreven. Daarmee konden Albert de Folter en ik in 2014 de toolkit 'ACT in LOB' ontwikkelen. In 2015 kwam de website 'ACT in LOB' online en verscheen ons boek 'Beelden van mijn toekomst'. Op verscheidene congressen en bijeenkomsten in Nederland en tweemaal in België hebben wij in totaal 20 workshops en lezingen verzorgd. Vijftien publicaties over het project en de toolkit zijn verschenen. Het bestand [Publicaties](#) biedt hiervan een overzicht. Tot slot hebben Albert en ik 10 trainingen voor het gebruik van de toolkit verzorgd, waarvan zeven landelijk en drie regionaal/incompany. In totaal 72 decanen en (studie)loopbaanbegeleiders hebben meegedaan aan deze trainingen.

Begeleiders die wij hebben getraind, gebruiken onderdelen van de toolkit, al dan niet aangepast in een eigen vorm. Ook begeleiders die niet aan onze trainingen hebben meegedaan, downloaden en gebruiken onderdelen van de toolkit. Naar de omvang van deze laatste groep kunnen we alleen maar raden. Wel weten we dat de CDDQ, het enige onderdeel van de toolkit waarvoor betaald moet worden, 1.250 keer is gebruikt.

Hoewel we vrijwel uitsluitend enthousiaste reacties krijgen op de toolkit en het onderliggende gedachtegoed, is de omvang van het gebruik in de praktijk bescheiden. Als belangrijkste factor daarbij zien we dat ACT denkbeelden en praktijken in een aantal opzichten haaks staan op de heersende cultuur in onderwijs en studieloopbaanbegeleiding, die er onder meer op is gericht dat jongeren vroeg in hun leven duurzame, verstrekkende loopbaankeuzen maken.

Niettemin concluderen Albert en ik op basis van onze ervaringen in de afgelopen jaren en reacties van betrokkenen dat wij een waardevolle impuls tot vernieuwing van studiekeuzebegeleiding hebben geleverd. De Hogeschool van Amsterdam biedt een concreet voorbeeld van innovatie, mede geïnspireerd door ons project (zie het artikel ['Effecten van een nieuw studiekeuzetraject'](#)).

Toelichting op de beëindiging van het promotieonderzoek

Volgens de oorspronkelijke planning zou ik eind 2018 mijn proefschrift opleveren. In feite heb ik medio 2018, in goed overleg met promotor, copromotor en Albert de Folter, besloten om het promotieonderzoek te staken. De belangrijkste reden daarvoor is dat het niet gelukt is om voldoende materiaal te verzamelen om de effecten van de toolkit op wetenschappelijk verantwoorde wijze te onderzoeken.

Zeven onderwijsinstellingen hebben geparticipeerd in het onderzoek. Maar veelal lukte het niet om gemaakte plannen uit te voeren. In de meeste gevallen bij gebrek aan animo bij leerlingen en studenten. In enkele andere gevallen wegens ontwikkelingen in de scholen, verandering van functie, taken of werkgever of bij gebrek aan medewerking van directie of collega's. Een student die een deelonderzoek was begonnen met interviews bij een steekproef van de door Albert en mij getrainde keuzebegeleiders, is er wegens persoonlijke redenen uiteindelijk niet in geslaagd om dit af te ronden.

Het theoretische deel van het proefschriftonderzoek heeft in mijn eigen beleving veel opgeleverd. Onder meer is naar mijn mening nog duidelijker geworden waarom ACT zo veel te bieden heeft op het gebied van loopbaanontwikkeling. Bijvoorbeeld knowhow voor de ontwikkeling van (1) waarden en commitments (2) flexibiliteit en aanpassingsvermogen en (3) het oplossen van dilemma's met de daarmee samenhangende spanning. Het onderzoek heeft mij ook nieuwe inzichten vanuit breinresearch en ontwikkelingspsychologie opgeleverd over reflectie en loopbaansturing (zie bijvoorbeeld het hoofdstuk '[Loopbaanreflectie en onze hersenen](#)'). En over het belang van ervaren en zuiver waarnemen voor identiteitsontwikkeling en effectieve sturing in leven en loopbaan.

Tegelijk is al doende duidelijker geworden waar weerstanden vandaan kunnen komen. ACT kan gezien worden als manifestatie van een nieuw, opkomend paradigma. Het oude paradigma ziet 'het zich informerende, talig denkende en beslissende ik' als bestuurder van de persoon in leven en loopbaan. Dit aloude paradigma is nog steeds springlevend in onderwijs en studieloopbaanbegeleiding, bijvoorbeeld in de internationaal toonaangevende Career Construction Theory van Savickas en in Nederland de loopbaanreflectiebenadering van Kuijpers.

Het nieuwe paradigma staat haaks op de overheersende stroming. 'Het denkende ik' zou in deze benadering niet een leidende, maar meer een assisterende of adviserende rol moeten spelen in dienst van het ervarende geheel van lichaam en geest. Als het 'denkende ik' de baas speelt, is dat niet goed voor de persoon, noch voor diens loopbaan en de wereld. Dit blijkt moeilijk uit te leggen en te begrijpen. Zeker in de context van de begeleiding van jongeren. Veel mensen, zeker jongeren, vereenzelvigen zich met hun denkende ik.

Ik meen een goede, verhelderende theorie gevonden te hebben in de Perceptual Control Theory. Mijn artikel [Reflecteren over reflectie](#) biedt een beschrijving. Uit reacties hierop merk ik dat veel mensen het boeiend en inspirerend vinden, maar tevens moeilijk te doorgronden, misschien ook wegens weerstanden tegen het beschrijven van de menselijke natuur in termen van een in zekere zin mechanisch model. Sommigen ervaren dat waarschijnlijk als een aantasting in zijn waarde van het denkende ik. Het oude paradigma zit diep verankerd in onze cultuur en misschien zelfs natuur.

'Paradigmawisseling' is iets groots en uit de aard der zaak, althans in dit stadium, hypothetisch. De inhoud van de bovenstaande alinea's kan worden geschraagd met veel wetenschappelijke literatuur, maar bij een belangrijke kern ervan gaat het om een (mens)visie. Een wetenschappelijk proefschrift is hier niet het ideale medium voor. Om toch iets over gebruik en waardering van de toolkit te kunnen zeggen is eind 2018 een schriftelijke enquête uitgevoerd onder de 72 deelnemers aan de trainingen. Het bestand [Verslag evaluatieonderzoek ACT in LOB](#) beschrijft de resultaten. Twee wetenschappelijke artikelen zijn inmiddels aangeboden aan internationale tijdschriften op het gebied van loopbaanontwikkeling.

Ook al zijn het project 'ACT in LOB' en het promotietraject niet precies verlopen zoals beoogd, ik kijk er met voldoening, zonder enige spijt op terug. Ik ben blij te kunnen zeggen dat promotor, copromotor en Albert er hetzelfde over denken.

15 april 2019, Tom Luken